

Rijksoverheid

Partiële Herziening Programma Noordzee 2022 – 2027

Participatieplan

Inhoudsopgave

1	Inleiding	3
2	Doel en afbakening	4
2.1	Opgave windenergie	4
2.2	Scheepvaartroutes	5
2.3	Zandwinning	5
2.4	Overige onderwerpen	6
2.5	Vervolgproces	7
3	Belanghebbenden	8
4	Participatie	9
4.1	Onderscheid in participatie	9
4.2	Belangrijkste participatiemomenten	9
4.3	Doelstellingen participatieproces	10
4.4	Wettelijke participatie	10
4.5	Niet-wettelijke participatie	11
5	Participatie overige onderwerpen	12
5.1	Medegebruik binnen windparken	12
5.2	Grenscorrectie Borkumse Stenen	12
5.3	Aanwijzing Zuidelijke Doggersbank als KRM-gebied	13
5.4	Ontwerpproces mijnbouw in relatie tot windenergie op zee	13
5.5	Afspraken kabels en leidingen in bufferzone scheepvaartveiligheid	14
5.6	Verkennd Programma Duurzame Blauwe Economie	14
5.7	Bescherming Noordzee-infrastructuur	14
5.8	Greater North Sea Basin Initiative	15
5.9	Belang van visserij concreter beschrijven	15
6	Internationale afstemming en participatie	16
	Bijlage A NZO-leden en hun achterban	17
	Bijlage B Afkortingen	19

1 Inleiding

In dit participatieplan wordt beschreven hoe belanghebbenden op en rond de Noordzee betrokken worden bij de totstandkoming van de Partiële Herziening Programma Noordzee 2022 – 2027. Dit participatieplan is gelijktijdig met de Notitie Reikwijdte en Detailniveau ter inzage gelegd.

De Partiële Herziening Programma Noordzee 2022 – 2027

Het Programma Noordzee 2022 - 2027 (PNZ) is op 18 maart 2022 vastgesteld door het Rijk, als zelfstandige bijlage van het Nationaal Waterprogramma. Onderdeel van dit PNZ is de ruimtelijke reservering van windenergiegebieden voor realisatie van windparken tot en met 2030/2031. Het PNZ kondigt ook een tussentijdse wijziging aan, de *Partiële Herziening (PH)*, met als doel windenergiegebieden voor de periode na 2031 aan te wijzen en daarbij de ruimtelijke ligging te bepalen van omliggende scheepvaartroutes. Aanvullend wordt in de PH een aantal beleidswijzigingen opgenomen ten opzichte van het vigerende PNZ 2022 - 2027. In dit document worden deze beleidswijzigingen aangegeven als de beleidswijzigingen die gaan over de *overige onderwerpen*.

Binnen het Rijk zijn afspraken gemaakt over de opgave van de PH en de gebieden die daarbij beschouwd worden. Dit staat beschreven in de Kamerbrief Partiële Herziening van het Programma Noordzee 2022 - 2027 van de minister van IenW van 17 mei 2023¹. In het eerste kwartaal van 2025 wordt het ontwerpbesluit Partiële Herziening en de PlanMER ter inzage gelegd. De vaststelling van de definitieve PH is voorzien in september 2025.

Juridische status

Op 1 januari 2024 treedt de Omgevingswet in werking. Het programma is één van de instrumenten die in de Omgevingswet is opgenomen. Het Programma Noordzee, voor 2024 nog onderdeel van het Nationaal Waterprogramma, gaat onder de Omgevingswet door als zelfstandig programma. Het Programma Noordzee is een uitwerking van de Nationale Omgevingsvisie (NOVI) voor de Noordzee en bevat een uitwerking van het te voeren beleid voor de ontwikkeling, het gebruik, het beheer, de bescherming of het behoud van de Noordzee. Verschillende verplichte programma's op grond van artikel 3.9 van de Omgevingswet worden gecombineerd in het PNZ. Het Programma Noordzee is een ruimtelijk plan conform de vereisten van de Europese richtlijn Maritieme Ruimtelijke Planning (Richtlijn 2014/89/EU). Iedere zes jaar is er een herijking van het Noordzeebeleid. De Partiële Herziening van het Programma Noordzee is een tussentijdse wijziging.

In het Programma Noordzee worden onder andere windenergiegebieden aangewezen. De aanwijzing van windenergiegebieden is nodig om later kavelbesluiten te kunnen nemen waarin de locatie van windparken wordt vastgelegd. Kavelbesluiten kunnen alleen genomen worden in aangewezen windenergiegebieden. Aanwijzing van windenergiegebieden gebeurt op basis van de Wet windenergie op zee. De Partiële Herziening wordt door het Kabinet vastgesteld. De Tweede Kamer wordt geïnformeerd over de voortgang van de Partiële Herziening en besluitvorming.

Leeswijzer

In hoofdstuk 2 wordt beschreven wat het doel en de afbakening is van de Partiële Herziening. Ook wordt de samenhang met andere plannen toegelicht. Hoofdstuk 3 geeft een overzicht van de belanghebbenden die worden betrokken bij de PH. In hoofdstuk 4 staat beschreven hoe het participatieproces eruit ziet, zowel wat betreft de wettelijk verplichte als de niet-wettelijk verplichte participatie. Hoofdstuk 5 gaat in op aanvullende participatie gericht op de overige onderwerpen. In hoofdstuk 6 wordt beschreven hoe internationale belanghebbenden worden betrokken.

¹ Kamerbrief van de minister van IenW van 17 mei 2023 aan de Tweede Kamer, Kamerstukken II, 2022/2023, 35325, nr. 8.

2 Doel en afbakening

2.1 Opgave windenergie

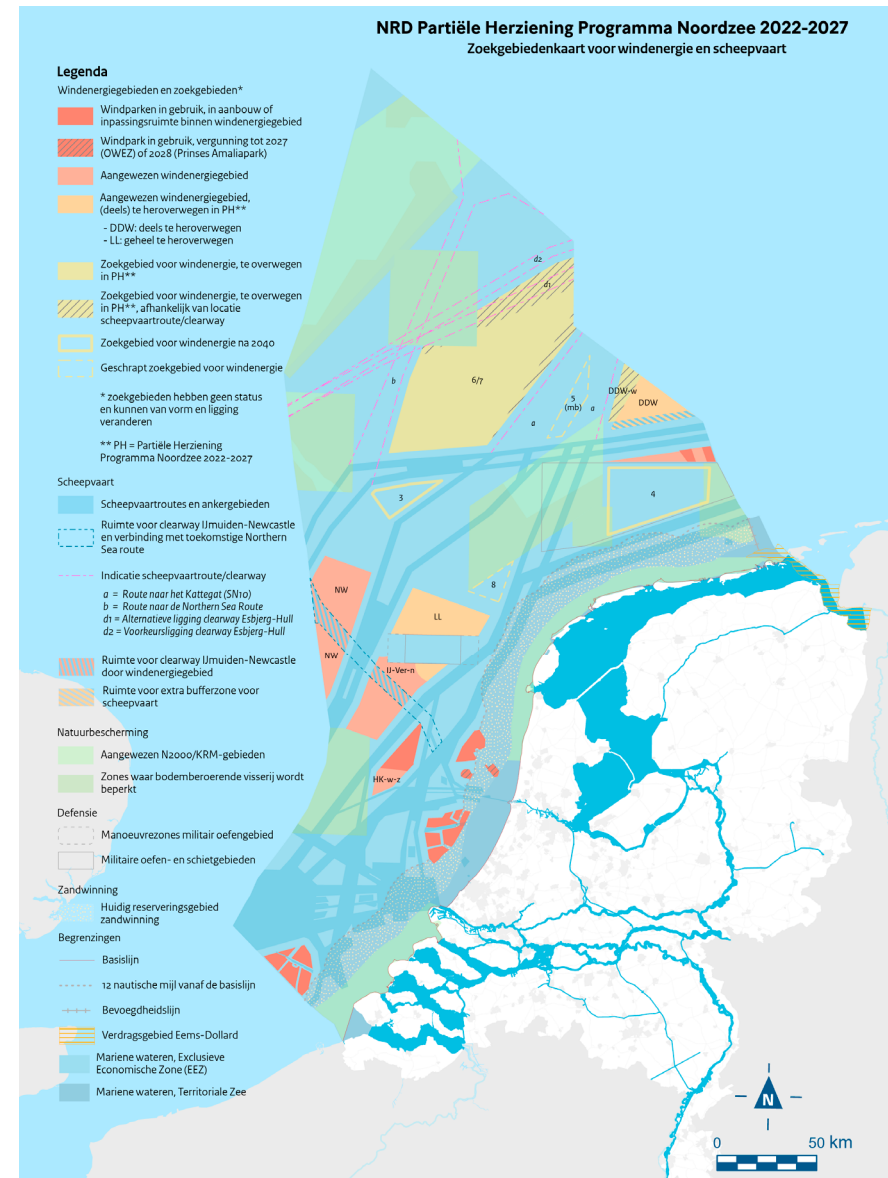
Op basis van de meest recente energiescenario's² is ongeveer 50 Gigawatt (GW) nodig aan opgesteld vermogen windenergie op zee in 2040 (en ongeveer 70 GW in 2050) om te kunnen voorzien in de verwachte elektriciteitsvraag en de productie van een strategische hoeveelheid waterstof. Uitvoering van de aanvullende Routekaart 2030 levert 21 GW aan opgesteld vermogen op in 2031. Om 50 GW in 2040 binnen handbereik te brengen is het nodig in de PH windenergiegebieden aan te wijzen met ruimte voor tenminste 23 – 26 GW aan aanvullend opgesteld vermogen.³

Te onderzoeken gebieden voor de Partiele Herziening

Op de kaart in figuur 1.1 is te zien welke gebieden als mogelijk windenergiegebied worden beschouwd voor de periode na 2031. Gegeven de omvang van de opgave is het voor tijdige aanwijzing van windenergiegebieden het nodig is om gebied 6/7 te beschouwen, aangevuld met Doordewind (west) en een deel van Doordewind. Voor het geval dat in deze gebieden onvoldoende ruimte is te vinden voor 23-26 GW wordt ook Lagelander beschouwd. Gebied 6/7 is een groot zoekgebied, waar in potentie ruimte beschikbaar is voor opwekking van 20-28 GW. Doordewind (west) is een toevoeging aan het al aangewezen windenergiegebied Doordewind. Doordewind (west) is een zoekgebied. Doordewind en Lagelander zijn aangewezen windenergiegebieden, maar hierin blijft ruimte over na uitvoering van de aanvullende Routekaart 2030. In het PNZ is afgesproken dat voor de periode na 2031 opnieuw een afweging nodig is of deze ruimte is te benutten voor windparken.

² Zie het concept Nationaal Plan Energiesysteem voor de meest recente energiescenario's: www.rvo.nl/energiesysteem

³ Kamerstukken II, 2022/2023, 35325, nr. 8

Figuur 1.1 Zoekgebiedenkaart voor windenergie en scheepvaart

Figuur 1.2 Zoekgebiedenkaart voor uitbreiding ruimtelijke reservering zandwinning. Het huidige reserveringsgebied, tevens referentie, is niet gekleurd. In de voorgenomen zeewaartse uitbreiding van het reserveringsgebied is met groen aangegeven welke gebieden momenteel beschikbaar zijn voor winning. Met rood zijn de gebieden aangegeven waar in de huidige situatie sprake is van ander gebruik. Voor het PlanMER van de PH wordt het hele gebied tussen de 12 NM en de 14 NM lijn beschouwd.

2.2 Scheepvaartroutes

Een gevolg van toekomstige windparken is dat het scheepvaartverkeer minder verspreid over de Noordzee kan plaats vinden, en geconcentreerd moet worden in routes en *clearways*⁴ om de windenergiegebieden heen. De benodigde ruimte hiervoor wordt daarom opgenomen in de PH. Het gaat naast de eerdergenoemde *clearway* Esbjerg-Hull, om de *clearway* richting de *Northern Sea Route* en de SN10 richting het Kattégat (zie kaart in figuur 1.1).

2.3 Zandwinning

Zandwinning is een nationaal belang dat bijdraagt aan klimaatbestendigheid, behoud van de kust en grondstoffen voor bouwwerken en infrastructuur. De laatste zandwinstrategie (Beleidsnota Noordzee 2016-2021) ging uit van “voldoende zand voor de komende decennia”. Met het huidige beleid wordt de kustlijn op dezelfde plek gehouden met behulp van kustsuppleties. Op korte termijn is de strategie rondom zandwinning adaptief, zodat het blijft passen bij de suppletiebehoefte vanuit het programma Kustlijn zorg. De tussenresultaten van het Kennisprogramma Zeespiegelstijging laten zien dat de vraag naar suppletiezand voor kustbescherming naar verwachting toeneemt als gevolg van zeespiegelstijging.⁵ Tegelijkertijd ontstaan steeds meer knelpunten voor zandwinning langs de kust door de toenemende ruimtelijke druk in de reserveringszone voor zandwinning. Om voldoende zand beschikbaar te houden wordt overwogen de reserveringszone voor zandwinning uit te breiden. Ook worden actiepunten benoemd op weg naar het PNZ 2028-2033, zoals onderzoek naar aanvullende oplossingsrichtingen, zoals dieper winnen.

⁴ Clearways zijn geen verplichte routes voor het scheepvaartverkeer, maar worden wel vrijgehouden van obstakels, zodat het scheepvaartverkeer er zeker van blijft hier te kunnen varen.

⁵ Kamerstukken II 2022-23 36 200 J, nr. 7

2.4 Overige onderwerpen

In de PH worden ook een aantal onderwerpen opgenomen die niet kunnen wachten op het volgende Programma Noordzee 2028-2033. Hierover zijn binnen het Rijk, na op consensus gericht overleg in het Noordzee-overleg (NZO), afspraken gemaakt.⁶ Het gaat om de volgende onderwerpen.

- Medegebruik binnen windparken: mogelijke procesaanpassingen om tot optimale kansen voor medegebruik binnen windparken te komen.
- Grenscorrecties Borkumse stenen en KRM-aanwijzing Zuidelijke Doggersbank, volgens afspraken in het Noordzeeoverleg (NZO).
- Ontwerpproces mijnbouw in relatie tot windenergie op zee⁷: mogelijke procesaanpassingen op basis van de nadere uitwerking van oplossingsrichtingen zoals genoemd in de Kamerbrief⁸ over de ruimtelijke samenhang windenergie en mijnbouwactiviteiten op zee.
- Afspraken over het plaatsen van kabels en leidingen in de veiligheidsbuffer tussen windparken en scheepvaartroutes.
- Verkenning Duurzame Blauwe Economie: tekstactualisatie op basis van actuele stand van zaken.
- Bescherming Noordzee-infrastructuur: tekstactualisatie op basis van actuele stand van zaken en nieuwe inzichten in maatregelen ter bescherming van de Noordzee-infrastructuur⁹.
- Greater North Sea Basin Initiative (GNSBI): tekstactualisatie op basis van laatste stand van zaken.

Aanvullend wordt het belang van visserij concreter beschreven dan in het huidige PNZ.

⁶ Deze afspraken zijn gebaseerd op de Kamerbrief van de minister van IenW van 17 mei 2023 aan de Tweede Kamer, Kamerstukken II, 2022/2023, 35325, nr. 8.

⁷ Ontwerpproces: in het PNZ staat de werkwijze beschreven staat hoe bij de voorbereiding van kavelbesluiten de ligging van windparken en installaties voor de winning van olie en gas en de opslag van CO₂ op elkaar worden afgestemd.

⁸ Kamerstukken II 2022-23 34 682, nr. 161

⁹ Kamerstukken II 2022-23 33 450, nr. 118

Samenhang met andere plannen

Bij de totstandkoming van de PH wordt voortgebouwd op al bestaande plannen en eerdere besluitvorming over de ruimtelijke ordening op de Noordzee. Andersom geldt dit ook, de ruimtelijke reservering die met de Partiële Herziening gedaan wordt is voor een aantal plannen en visies richtinggevend. Ook worden sectorale visies opgesteld die als input dienen voor de PH of voor een volgend PNZ. Hieronder wordt beschreven wat de samenhang is tussen de PH en deze plannen en visies. Deze plannen en visies kennen hun eigen participatietraject en zijn geen onderdeel van de PH.

Nationaal Plan Energiesysteem

Het Nationaal Plan Energiesysteem is een strategisch beleidsdocument dat de langetermijnvisie en -plannen van de Nederlandse overheid voor het energiesysteem van het land beschrijft. Het plan heeft tot doel de overgang naar een duurzame, betrouwbare en betaalbare energievoorziening te bevorderen, waarbij de focus ligt op het verminderen van de CO₂-uitstoot en het vergroten van het aandeel hernieuwbare energiebronnen. Ontwikkelingen op de Noordzee zijn daarbij van essentieel belang omdat het NPE voorziet dat een aanzienlijk deel van de toekomstige energievoorziening en interconnectie met buurlanden hiervandaan moet komen.

Energie Infrastructuur Plan Noordzee

In 2023 en 2024 stelt het ministerie van Economische Zaken en Klimaat het Energie Infrastructuur Plan Noordzee (EIPN) op. Dit plan is richtinggevend voor de aan te leggen energie-infrastructuur op de Noordzee voor de periode na 2030. Daarbij worden uitspraken gedaan over de productie van waterstof, de verhouding waterstof-elektriciteit in verschillende periodes, het type energiehubs, wenselijke verbindingen tussen hubs en met andere Noordzeelanden. In het EIPN worden geen ruimtelijke afwegingen gemaakt, dat gebeurt in de Partiële Herziening en daaropvolgende uitwerkingen

Programma Verbindingen Aanlanding Windenergie op Zee

De op de Noordzee opgewekte energie moet via stroomkabels en waterstofleidingen aan land worden gebracht en aangesloten worden op het hoogspanningsnet/ waterstofnetwerk. De ruimtelijke inpassing van de routes voor kabels en leidingen raakt aan veel andere (maatschappelijke) belangen op zee zoals natuur, visserij, zandwinning en scheepvaart en belangen die raken aan de ruimtelijke inpassing op land. In het Programma Verbindingen Aanlandingen Windenergie op Zee¹⁰ wordt onderzocht hoe en waar deze kabels en leidingen het beste aan land kunnen worden gebracht.

¹⁰ [Hier](#) vindt u meer informatie over het Programma Verbindingen Aanlanding Wind op Zee.

Uitwerking Kamerbrief over ruimtelijke samenhang windenergie en mijnbouwactiviteiten op zee

Het PNZ bevat een beschrijving van het ontwerpproces voor mijnbouw in relatie tot windenergie op zee. Dit ontwerpproces gaat mogelijk worden aangepast, op basis van de uitwerking van de Kamerbrief¹¹ over de ruimtelijke samenhang windenergie en mijnbouwactiviteiten op zee. De achtergrond daarvan is dat beide activiteiten om ruimte vragen, en geconstateerd is dat dit tot ruimtelijke spanningen kan leiden die met het huidige wettelijke instrumentarium niet altijd zijn op te lossen.

Uitgangspunt is dat bij het optreden van ruimtelijke spanningen gezocht wordt naar pragmatische oplossingen om zowel mijnbouwactiviteiten als windenergie op zee (beide activiteiten van nationaal belang) mogelijk te maken. Voor het geval dat geen maatwerk-oplossingen mogelijk zijn, kan het nodig zijn om juridische instrumenten aan te passen of te ontwikkelen. Hetzelfde geldt voor de inpassing van de scheepvaartroutes om de windparken heen, en waar dit spanningen kan opleveren met mijnbouwactiviteiten. Mogelijke oplossings-richtingen worden uitgewerkt in een separaat proces, waarvoor de minister van K&E verantwoordelijk is en daarbij afstemt met de staatssecretaris van Mijnbouw en de minister van Infrastructuur en de Waterstaat. Mocht de beoogde uitwerking leiden tot aanpassingen in het ontwerpproces zoals het in het PNZ beschreven staat, dan worden deze verwerkt in de PH.

2.5 Vervolgproces

Parallel en na de Partiële Herziening worden een aantal uitwerkingsstappen gedaan:

- Gebiedsuitwerking voor zoekgebied 6/7: bij aanwijzing van gebied 6/7 als windenergiegebied is een gebiedsuitwerking voorzien met een nadere afweging van belangen binnen (een deel van) het gebied. Deze uitwerking zal deels-parallel en deels volgtijdelijk aan de PH plaats vinden.
- Routekaart windenergie op zee: fasering, wanneer in welk (deel)gebied kavelbesluiten
- Kavelbesluiten: met een kavelbesluit wordt op basis van de Wet windenergie op zee de precieze locatie van een windpark vastgelegd. Kavelbesluiten kunnen alleen genomen worden binnen een aangewezen windenergiegebied.

- Vastleggen van *clearways*: Het vastleggen van *clearways* vindt plaats via de Omgevingsregeling, dit zal (deels) parallel gebeuren aan de Partiële Herziening. De coördinaten van *clearways* worden inzichtelijk gemaakt in een digitale bijlage bij de Omgevingsregeling. Voorafgaand aan definitieve besluiten over wijzigingen vindt een internetconsultatie plaats.
- Routeringsmaatregelen voor scheepvaart: het kan zijn dat er routeringsmaatregelen voor de scheepvaart op de Noordzee nodig zijn, op basis van de windenergiegebieden die zijn aangewezen en de daaruit volgende *clearways*. Deze routeringsmaatregelen zullen goedgekeurd moeten worden door de International Maritime Organisation (IMO). Het Rijk dient deze maatregelen samen met buurlanden op te stellen en in te dienen bij de IMO.

Gebiedsuitwerking

Zoekgebied 6/7 is dusdanig groot dat tussen aanwijzing van het gebied als windenergiegebied en het nemen van kavelbesluiten een nadere gebiedsuitwerking nodig is waarin nog ruimtelijke afwegingen aan de orde zullen zijn over (een deel van) het gebied, bijvoorbeeld over de locatie van energie-infrastructuur en over mogelijke open zones waar geen windparken komen. Om besluiten over de gebiedsindeling te maken is gedetailleerde informatie nodig die naar verwachting pas na besluitvorming over de PH beschikbaar komt.

¹¹ Kamerstuk 36 200 nr. J-7

3 Belanghebbenden

Het realiseren van windparken op de Noordzee raakt belangen van natuur en andere gebruiksfuncties op zee. In de fase van ruimtelijke reservering van windenergiegebieden, waar het in de PH om gaat, zijn ruimtelijke afwegingen aan de orde die natuur, visserij, scheepvaart, mijnbouw, defensie en energie-infrastructuur betreffen. In een later stadium, wanneer in meer detail besloten wordt over locaties van windparken, spelen ook recreatievaart, andere energiebronnen en archeologische waarden een rol. Belanghebbenden zijn maatschappelijke organisaties, bedrijven en partijen die hen vertegenwoordigen.

Ook buurlanden zijn belanghebbend, bijvoorbeeld vanwege doorlopende scheepvaartroutes, mogelijk grensoverschrijdende (ecologische) effecten van windparken en mogelijkheden voor internationale energieverbindingen. Het betrekken van belanghebbenden bij de Partiele Herziening gebeurt daarom op zowel nationaal als internationaal niveau.

Naast de belanghebbenden bij het aanwijzen van windenergiegebieden, zijn er ook organisaties die belang hebben bij de overige onderwerpen die meegenomen worden in de PH en worden benoemd in hoofdstuk 2. Zo is het borgen van beschikbare voorraden voor zandwinning cruciaal om het huidige beleid voor kustbescherming voort te kunnen zetten, en op termijn bestand te kunnen zijn tegen de gevolgen van zeespiegelstijging. Hierbij is het Rijk zelf belanghebbend als verantwoordelijke voor kustveiligheid. Daarnaast zijn marktpartijen die zand winnen ten behoeve van kustsuppleties en ten behoeve van andere doeleinden belanghebbend. Denk ook aan organisaties die interesse hebben in medegebruik van windparken, bijvoorbeeld voor aquacultuur, zonenergie-op-zee-projecten of helikopteroperators.

Gezien de grote afstand tot de kust van te beschouwen zoekgebieden voor windenergie is de verwachting dat bewoners en bedrijven “op land” geen direct belang hebben bij de besluitvorming over de aanwijzing van windenergiegebieden. Indirect hebben zij, en daarmee ook de betreffende medeoverheden (provincies en gemeenten), wel belang bij de aanlanding van de opgewekte energie. Besluitvorming over de daarmee samenhangende kabels en leidingen en aanlandingslocaties vindt niet in de PH plaats maar in het kader van Programma Verbindingen Aanlanding Wind op Zee 2031-2040 (VAWOZ 2031-2040). Daarom zal het Rijk zorg dragen voor een goede samenhang tussen beide planprocessen.

In het participatieproces wordt onderscheid gemaakt tussen belanghebbenden en belangstellenden. Belanghebbenden worden gericht betrokken. Belangstellenden vormen een bredere groep individuen en organisaties die geen direct belang bij de PH hebben maar wel interesse hebben in het onderwerp. Zij worden dan ook niet actief betrokken bij de totstandkoming van de PH. Het staat belangstellenden, ook op land, natuurlijk vrij om kennis te nemen van de documenten die ter inzage worden gelegd. Zij hebben ook het recht om hier via een zienswijze op te reageren.

Het Noordzeeoverleg

In het Noordzeeoverleg (NZO) vindt consensusgericht overleg plaats tussen belanghebbenden en het Rijk over de uitvoering van het Noordzeeakkoord en kernbeslissingen van het Rijk voor de Noordzee. In het NZO zijn de sectoren energie, natuur, visserij en zeevaart vertegenwoordigd, naast het Rijk. Het NZO telt vijftien zetels, die evenredig onder de sectoren en het Rijk zijn verdeeld. De leden van het NZO zitten zelf aan tafel met het Rijk, daaromheen is een tweede ring waarin de achterban van de NZO-leden zitten. Zij voeden hun vertegenwoordigers in het NZO. Het NZO vormt daarmee een belangrijk overlegorgaan om te betrekken tijdens de Partiele Herziening. De bijlage bevat een lijst met de leden van het NZO en de tweede ring.

4 Participatie

In dit hoofdstuk staat beschreven hoe het participatieproces voor de Partiële Herziening eruitziet.

4.1 Onderscheid in participatie

Er wordt onderscheid gemaakt tussen wettelijk verplichte en niet-wettelijk verplichte participatie. Wettelijke participatie volgt uit de verplichtingen voor participatie bij besluitvorming over ruimtelijke ordening in Nederland. Dit zijn zowel wettelijke verplichtingen als verplichtingen uit Rijksbeleid. Alle participatiemomenten die naast de wettelijke participatie worden georganiseerd, vallen onder niet-wettelijke participatie. Dan gaat het bijvoorbeeld om overleggen met partijen uit het Noordzeeoverleg of bijeenkomsten om kennis uit te wisselen met belanghebbenden.

4.2 Belangrijkste participatiemomenten

In tabel 4.1 staan de belangrijkste participatiemomenten, met daarbij de planning en doelgroep per moment.

Tabel 4.1: Overzicht van belangrijkste participatiemomenten

Wanneer (indicatief)	Beschrijving participatiemoment	Wie
Q2 en Q3 2023	Bespreken (onderbouwing) ruimtebehoefte in te beschouwen gebieden	NZO-leden en/of hun achterbannen en Gasunie
Q4 2023	Bespreken aanpak PH en hoofdlijnen Notitie Reikwijdte en Detailniveau (aanpak PlanMER) en participatieplan	Noordzeeoverleg
Eind Q4 2023/begin Q1 2024	Zienswijzenprocedure Notitie Reikwijdte en Detailniveau en participatieplan	Belanghebbenden en belangstellenden
Q4 2023 / Q1 2024	Bespreken ruimtelijke spanningen en kansen in zoekgebied 6/7	NZO-leden en/of hun achterbannen en Gasunie, experts
Q4 2023	Informatiebijeenkomst Notitie Reikwijdte en Detailniveau en participatieplan tijdens terinzageleggingsperiode	Direct belanghebbenden, op uitnodiging
Eind Q2 2024	Kleinschalige bijeenkomsten voor kennisuitwisseling over effectbepalingen ten behoeve van PlanMER	NZO-leden en/of hun achterbannen en Gasunie
Medio 2024	Bespreken zich aftekenende opties voor keuzes	Noordzeeoverleg
Q1 2025	Zienswijzenprocedure ontwerpbesluit Partiële Herziening en PlanMER	Belanghebbenden en belangstellenden
Q1 2025	Informatiebijeenkomst over ontwerpbesluit Partiële Herziening en PlanMER tijdens zienswijzenprocedure	Direct belanghebbenden, op uitnodiging
September 2025	Informerende publicatie Partiële Herziening na definitief besluit.	Belanghebbenden en belangstellenden

4.3 Doelstellingen participatieproces

Het Rijk beoogt met het participatieproces voor de Partiële Herziening belanghebbenden op tijd te betrekken bij de totstandkoming ervan, zodat hun belangen bij te nemen besluiten goed kunnen worden afgewogen. Belanghebbenden worden ook betrokken zodat zij hun kennis in kunnen brengen en er kennisuitwisseling plaats kan vinden tussen het Rijk en belanghebbenden.

4.4 Wettelijke participatie

Zienswijzenprocedure op het voornemen tot het opstellen van de Partiële Herziening Programma Noordzee 2022 – 2027 en een milieueffectrapport (PlanMER)

Er wordt een zienswijzenprocedure georganiseerd waarin iedereen een reactie kan indienen over het voornemen tot het opstellen van de Partiële Herziening en een milieueffectrapport, men kan met een zienswijze opmerkingen meegeven over bijvoorbeeld de onderwerpen, diepgang of beoordelingskader voor het PlanMER.

De documenten die hiervoor ter inzage worden gelegd zijn De Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD) en dit participatieplan. De NRD beschrijft welke onderwerpen (reikwijdte) in het PlanMER onderzocht zullen worden en met welke diepgang (detailniveau). Ook kan een reactie op dit participatieplan worden gegeven.¹² Het Rijk reageert met een reactienota op de zienswijzen op de concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau en het participatieplan.

Zienswijzenprocedure ontwerp Partiële Herziening en PlanMER

Iedereen heeft na publicatie van het ontwerp Partiële Herziening 6 weken de tijd om te reageren op het ontwerp, de bijlagen, en het bijbehorende PlanMER. Na deze periode behandelt het Rijk de zienswijzen. Het Rijk reageert met een reactienota op de zienswijzen op het ontwerp PH en het PlanMER.

Informatiebijeenkomst tijdens zienswijzenprocedure

Tijdens de zienswijzenprocedures organiseert het Rijk een informatiebijeenkomst waar belanghebbenden gericht voor uitgenodigd worden. Tijdens deze bijeenkomst worden de documenten die ter inzage liggen toegelicht en kunnen genodigden vragen stellen over deze documenten. Zo kunnen belanghebbenden meer informatie inwinnen voor zij hun zienswijzen indienen, of kunnen vragen die anders via zienswijzen waren binnengekomen al beantwoord worden.

¹² Onder de huidige Wet milieurecht is het verplicht om de NRD ter inzage te leggen. Onder de Omgevingswet vervalt deze verplichting en is participatie over de NRD vormvrij. Het Rijk kiest ervoor om deze toch ter inzage te leggen, zodat belanghebbenden hierop vroegtijdig kunnen reageren.

4.5 Niet-wettelijke participatie

Betrokkenheid van het Noordzeeoverleg

Bij de besluitvorming over de PH neemt het Rijk kernbeslissingen. In het NZO zal hier volgens afspraak consensusgericht overleg over plaatsvinden. Het NZO wordt daartoe bijgepraat over de stand van zaken en voorliggende keuzes, en leden van het NZO kunnen tijdens het overleg hun belangen inbrengen.

Het NZO wordt in een plenaire vergadering in ieder geval op de volgende twee momenten betrokken:

- Q2/3 2023: De aanpak voor de PH en het PlanMER is tijdens het overleg besproken. Dit vond plaats voor de zienswijzenprocedure van start gaat.
- Medio 2024: De stand van zaken van de PH en de keuzes die zich tegen die tijd aftekenen worden besproken in het Noordzeeoverleg.

Aanvullend worden NZO-leden, en zo nodig hun achterbannen, gedurende het participatieproces geïnformeerd en krijgen zij de gelegenheid om kennis en belangen in te brengen. In een gezamenlijke sessie over zoekgebied 6/7 voor de aanwijzing van windenergie, worden ruimtelijke spanningen en kansen in dit gebied besproken. Aanvullend op TenneT (NZO-lid) wordt Gasunie betrokken.

Betrokkenheid belanghebbenden die niet vertegenwoordigd zijn in NZO

Er zijn nog andere belanghebbenden die niet in het NZO vertegenwoordigd zijn maar wel betrokken worden bij de PH. Dit zijn onder andere (niet limitatief):

- Marktpartijen in offshore (mijnbouw¹³, windenergie op zee, aannemers en toeleveranciers)
- Marktpartijen in zandwinning, vertegenwoordigd door Stichting LaMER
- Marktpartijen met belang bij medegebruik windparken
- Helikopteroperators
- Gasunie
- Kustprovincies en kustgemeenten

Deze partijen worden uitgenodigd voor de informatiebijeenkomsten en waar nodig bij nader te bepalen specifieke sessies. Om kustprovincies en kustgemeenten geïnformeerd te houden worden zij uitgenodigd bij de informatiebijeenkomsten. Mogelijk is aan te sluiten bij participatiemomenten in het kader van pVAWOZ 2031-2040, als dit gunstig uitkomt in de planning.

Kennisuitwisseling

Kennisuitwisseling tussen Rijk en belanghebbenden is een belangrijk onderdeel van de PH, om uiteindelijk een goede belangenafweging te kunnen maken. Naast de NZO-leden en hun achterban worden ook andere belanghebbenden betrokken bij deze kennisuitwisseling. Het gaat om het uitwisselen van met name praktijkkennis en toekomstige belangen. Deze kennisuitwisseling wordt onder andere georganiseerd bij het bepalen van de ruimtelijke behoefte van verschillende sectoren in 2023 en rondom de effectbepalingen ten behoeve van het PlanMER in 2024.

Participatie zandwinning

Aanvullend op de hierboven genoemde participatiemomenten is in Q2 2024 een stakeholderbijeenkomst voorzien om de mogelijkheden te bespreken van het vergroten van de reserveringszone. Daarbij fungeert Stichting LaMER als belangenvertegenwoordiger voor de baggeraars.

¹³ Olie- en gaswinning, CO₂-opslag, mogelijk opslag van waterstof

5 Participatie overige onderwerpen

In hoofdstuk 2 zijn onderwerpen benoemd die naast het aanwijzen van de windenergiegebieden, en het bepalen van de ruimtelijke ligging van omliggende scheepvaartroutes, in de Partiële Herziening worden meegenomen. In dit hoofdstuk wordt ingegaan op deze onderwerpen, de aanleiding om ze op te nemen in de PH en op welke wijze belanghebbenden worden betrokken, voor zover dat niet al gebeurt tijdens de participatiemomenten die beschreven staan in hoofdstuk 4. Ook wordt voor enkele onderwerpen aangegeven dat participatie niet van toepassing is dan wel via een ander traject verloopt of is verlopen.

5.1 Medegebruik binnen windparken

Op dit moment is medegebruik van windparken toegestaan voor aquacultuur (bijvoorbeeld zeewierkweek of schelpdierkweek), passieve visserij (bijvoorbeeld visserij met krabben- en kreeftenmanden), vormen van duurzame energie anders dan wind (bijvoorbeeld zonenergie op zee) en natuurontwikkeling (bijvoorbeeld de aanleg van kunstrippen om oesterbanken te herstellen). Deze medegebruiksvormen krijgen via het gebiedspaspoort een logische voorkeursplek in het windpark aangewezen, nadat het windpark in gebruik genomen is. Schepen kleiner dan 46 meter kunnen door het windpark varen via de daarvoor aangewezen passage.

In het kader van de PH wordt bekeken hoe al voor en tijdens de bouw van windparken rekening kan worden gehouden met medegebruik. Mogelijke procesaanpassingen om tot optimaal medegebruik te komen worden als beleid vastgelegd in de PH.

Het onderzoek naar mogelijke procesaanpassingen in de PH en is uitgewerkt in de kamerbrief 'Verdere uitwerking beleid medegebruik van windparken op de Noordzee'.¹⁴ Aanvullend op het participatieproces zoals omschreven in hoofdstuk 4 wordt in de NZO-werkgroep medegebruik regelmatig een update gegeven van de voortgang.

5.2 Grenscorrectie Borkumse Stenen

Bijlage 1 van het Programma Noordzee bevat het Programma van Maatregelen Kaderrichtlijn Mariene Strategie, ook bekend als Mariene Strategie deel III (MS3). In PNZ 2022-2027 is het oppervlak van de Borkumse Stenen vastgesteld op 683 km². De begrenzing is correct opgenomen in MS3 maar het oppervlak staat incorrect op 653 km². Het benoemde oppervlak van de Borkumse Stenen in MS3 wordt nu alsnog in de Partiële Herziening gecorrigeerd naar 683 km². Dit betreft enkel een tekstuele correctie. Dit betreft enkel een correctie, hiervoor is geen participatie nodig.

¹⁴ Kamerstukken II 2022-23 35 325, nr.8

5.3 Aanwijzing Zuidelijke Doggersbank als KRM-gebied

In het PNZ 2022-2027 is vastgelegd dat een strook ten zuiden van het Natura2000-gebied Doggersbank, de Zuidelijke Doggersbank, wordt vrijgehouden van bodemberoerende visserij. Toentertijd werd gedacht dat dit onder de Natura 2000-regelgeving zou kunnen worden beschermd. Dat blijkt bij nader onderzoek niet het geval te zijn, het gebied voldoet niet aan het benodigde habitatprofiel. Om het gebied toch een beschermde status te geven wordt ervoor gekozen het aan te wijzen als KRM-gebied. Dit is ook zo gecommuniceerd met het Noordzee-overleg in mei 2022. Er verandert niets aan de locatie en omvang van het gebied en de intentie blijft om conform de Noordzeeakkoord¹⁵ afspraak het gebied via de artikel 11-procedure uit het Gemeenschappelijk Visserijbeleid te vrijwaren van bodemberoerende visserij. Om ervoor te zorgen dat er geen overlap tussen KRM-gebieden is, wordt de begrenzing van de noordwestelijke hoek van KRM-gebied Centrale Oestergronden aangepast. Beide wijzigingen zijn administratief en reeds besproken in het NZO, daarom is er geen verdere participatie voor nodig.

¹⁵ Met het Noordzeeakkoord geven overheid en stakeholders samen invulling aan de drie grote transities op de Noordzee: energie, natuur en voedsel en de samenhang daartussen. Daarnaast wordt met het Noordzeeakkoord een bijdrage geleverd aan de invulling van het nationale klimaatakkoord en de internationale afspraken van het Parijs-akkoord.

5.4 Ontwerpproces mijnbouw in relatie tot windenergie op zee

In het kader van de PH zal de ruimtelijke planvorming met de mijnbouw- en windenergiesector worden besproken, zoals in hoofdstuk 4 van dit participatieplan is beschreven. Aanvullend op de structuurvisiekaart bevat het Programma Noordzee een beschrijving van het ontwerpproces voor mijnbouw in relatie tot windenergie op zee. Dat wil zeggen dat in het PNZ de werkwijze beschreven staat hoe bij de voorbereiding van kavelbesluiten de ligging van windparken en installaties voor de winning van olie en gas en de opslag van CO₂ op elkaar worden afgestemd. De uitwerking van de Kamerbrief¹⁶ over de ruimtelijke samenhang windenergie en mijnbouwactiviteiten op zee kan mogelijk leiden tot aanpassingen in dit ontwerpproces, die dan verwerkt zullen worden in de PH. De participatie die plaatsvindt bij de uitwerking van de Kamerbrief is onderdeel van dat traject, en valt buiten het proces van de PH.

¹⁶ Kamerstukken II 2022-23 36 200 J, nr. 7

5.5 Afspraken kabels en leidingen in bufferzone scheepvaartveiligheid

Volgens het bestaande kader voor veilige afstanden tussen scheepvaartroutes en windenergiegebieden wordt voorzien in een veiligheidsbuffer van ongeveer 2 NM (nautische mijl) rondom scheepvaartroutes waar geen windparken mogen komen. In noodgevallen kan het nodig zijn dat schepen daar ankeren. Om onveilige situaties en schade aan energie-infrastructuur te voorkomen bestaat behoefte aan afspraken waar in de veiligheidsbuffer wel en niet kabels en leidingen zijn aan te leggen.

Deze afspraken worden besproken met TenneT en Gasunie en met de Scheepvaartadviesgroep Noordzee (SAN) en komen bovendien aan de orde tijdens de participatiemomenten zoals beschreven in hoofdstuk 4.

5.6 Verkennend Programma Duurzame Blauwe Economie

Het verkennend programma Duurzame Blauwe Economie (DBE) heeft als doel duurzaam gebruik van de Noordzee te faciliteren. Het PNZ bevat een beschrijving van het DBE. De opzet van dit programma is aan verandering onderhevig en daarom wordt de tekst rondom het verkennend programma DBE in de Partiële Herziening geactualiseerd indien nodig.

Relevante stakeholders voor het verkennend programma DBE zijn verenigd in de Community of Practice (COP) Noordzee. COP Noordzee is een netwerk van ondernemers, onderzoeksinstellingen, maatschappelijke organisaties en overheden & topsectoren. De COP komt een paar keer per jaar bij elkaar en geeft daarmee (indirect) input aan het programma.

5.7 Bescherming Noordzee-infrastructuur

De dreiging vanuit statelijke actoren tegen de infrastructuur op de Noordzee is nog steeds actueel. Naar aanleiding van de Kamerbrief over strategie voor bescherming van de Noordzee-infrastructuur, die de minister van IenW op 8 februari 2023 naar de Tweede Kamer heeft gestuurd¹⁷ wordt de tekst over dit onderwerp in de PH mogelijk aangepast. Een belangrijk onderdeel van de strategie vormt de borging van de beschikbaarheid, continuïteit, integriteit en vertrouwelijkheid van de vitale processen ten aanzien van energiedistributie en internet- en dataverkeer.

Belangen en dreigingen voor de Noordzee-infrastructuur worden momenteel in kaart gebracht door interdepartementale Programma Bescherming Noordzee-infrastructuur (PBNI). Doel is om meer inzicht te krijgen in mogelijk noodzakelijke maatregelen om de Noordzee-infrastructuur te beschermen en om de governance te verduidelijken. In de PH worden deze nieuwe inzichten indien nodig verwerkt.

PBNI werkt met belanghebbenden uit diverse sectoren op de Noordzee en heeft een eigen participatietraject. Daarom is het niet meegenomen in dit participatieplan.

¹⁷ Kamerbrief over 'Strategie bescherming Noordzee infrastructuur', februari 2023, Kamerstukken II 2022-23 33 450, nr. 118. Naar verwachting volgt een volgende Kamerbrief over dit onderwerp in december '23.

5.8 Greater North Sea Basin Initiative

Zoals opgenomen in het PNZ, is Nederland in 2021 een verkenning gestart naar versterkte integrale samenwerking tussen de Noordzeelanden rondom het duurzame (ruimtelijke) gebruik van de Noordzee. Dit initiatief heet het *Greater North Sea Basin Initiative* (GNSBI). Op basis van verschillende internationale (ministers)conferenties wordt toegewerkt naar een verklaring met procesafspraken hoe de samenwerking te versterken. Ook kunnen acties worden afgesproken over de rol van en de samenwerking tussen verschillende internationale gremia. In de PH wordt de tekst over het GNSBI geactualiseerd. Daarbij wordt ingegaan op afspraken uit de verklaring. Daarnaast wordt geschetst hoe het GNSBI verder wordt vormgegeven in de toekomst en wat dat betekent voor voorbereidingen van het Programma Noordzee 2028-2033. Als resultaat van het GNSBI kunnen in internationaal verband acties worden afgesproken die in een later stadium doorwerken op nationale ruimtelijke planvorming of kaders. Mogelijke doorwerking van het GNSBI krijgt zijn beslag in het Programma Noordzee 2028-2033.

5.9 Belang van visserij concreter beschrijven

In het PNZ en het Noordzeeakkoord staat dat het cruciaal is om tot een rendabele en duurzame visserij te komen die naar aard en omvang past bij de nieuwe situatie op de Noordzee. Het nationale belang van duurzame voedselwinning en verduurzaming van de visserij, zoals verwoord in de NOVI, is uitgewerkt in het Programma Noordzee. Ook nu wordt bij ruimtelijke besluiten rondom nationale belangen het belang van visserij meegewogen. In de PH worden de aspecten die daarbij belicht moeten worden uitgewerkt, zoals dat ook voor andere nationale belangen uit de NOVI is gedaan in het PNZ. Het gaat om het inzichtelijk maken van de betekenis van het gebied voor visserij indien de afweging met ander gebruik aan de orde is, zodat het nationale belang uit de NOVI van duurzame voedselwinning en verduurzaming van de visserij gericht is mee te wegen.

Aanvullend op het participatieproces zoals omschreven in hoofdstuk 4 vindt in Q1 2024 een stakeholderbijeenkomst plaats om de nadere uitwerking van aspecten te bespreken. Zo nodig vinden nadere gesprekken plaats om kennis uit te wisselen.

6 Internationale afstemming en participatie

Ook op internationaal niveau worden nationale overheden van buurlanden/Noordzeelanden betrokken bij de Partiële Herziening, zowel tijdens formele als informele participatiemomenten. Aanvullend vinden bi- en trilaterale overleggen plaats, met een belangrijke rol voor het overleg met Duitsland, Denemarken en Nederland over grensoverschrijdende scheepvaartroutes en begrenzingen van windenergiegebieden. In onderstaande tabel 6.1 staan de voorziene internationale participatiemomenten.

Tabel 6.1: Overzicht van internationale participatiemomenten

Wanneer (indicatief)	Beschrijving participatiemoment	Wie
Q1 2024	Internationale bijeenkomst met toelichting aanpak Partiële Herziening en Nota Reikwijdte en Detailniveau (NRD)	Nationale overheden
Begin 2025	Zienswijzenprocedure over ontwerpbesluit Partiële Herziening en PlanMER	Belanghebbenden en belangstellenden
Begin 2025	Internationale bijeenkomst over ontwerpbesluit Partiële Herziening en PlanMER, tijdens terinzageleggingsperiode	Nationale overheden
September 2025	Informereren over publicatie Partiële Herziening na definitief besluit.	Belanghebbenden en belangstellenden

Wettelijke participatie

Op basis van het Espoo-verdrag is het Rijk verplicht om de Partiële Herziening en het opstellen van de bijbehorende PlanMER aan te kondigen bij buurlanden. Daarvoor zal gelijktijdig met de terinzagelegging van de NRD en het participatieplan een samenvatting van beide stukken in het Engels gepubliceerd worden.

Buurlanden en andere internationale belanghebbenden dienen te kunnen reageren op de voorgenomen ontwerp PH. De terinzagelegging wordt daarom ook internationaal toegankelijk gemaakt en aangekondigd, zodat internationale belanghebbenden zienswijzen kunnen indienen. De reactie op deze zienswijzen wordt opgenomen in de reactienota.

Niet-wettelijke participatie

Het Rijk stemt tijdens de totstandkoming in bi- en trilateraal overleg af met buurlanden over de Partiële Herziening. Daarnaast vindt informatie-uitwisseling plaats in een aantal internationale gremia, zoals bijvoorbeeld de MSP collaboration group en de *North Seas Energy Cooperation* (NSEC). Overheidsorganisaties van buurlanden worden uitgenodigd bij een internationale bijeenkomst voorafgaand of tijdens de terinzagelegging van NRD (Q1 2024) en tijdens de terinzagelegging van de ontwerp-PH en het PlanMER (Q1 2025).

Bijlage A

NZO-leden en hun achterban

Sector	Organisatie	Lid NZO	2 ^e ring NZO*
Energie	Nederlandse Wind Energie Associatie	x	
Energie	Element NL	x	
Energie	Energie Beheer Nederland	x	
Energie	Tennet	x	
Energie	Gasunie (via Tennet)		x
Energie	Dutch Marine Energy Centre		x
Energie	Oceans of Energy		x
Energie	Dana Petroleum Netherlands B.V.		x
Energie	Jetex Petroleum Ltd		x
Energie	Kistos NL2 B.V.		x
Energie	NAM		x
Energie	Neptune Energy Netherlands B.V.		x
Energie	ONE-Dyas B.V.		x
Energie	Petrogas E&P Netherlands B.V.		x
Energie	RockRose (NL) CS1 B.V.		x
Energie	TAQA Offshore B.V.		x
Energie	Tenaz Energy Netherlands Offshore S.A.R.L.		x
Energie	TotalEnergies EP Nederland B.V.		x
Energie	Vermilion Energy Netherlands B.V.		x
Energie	Wintershall Noordzee B.V.		x
Energie	XTO Netherlands Ltd.		x
Energie	Shell Nederland (Voor CCS en E&P)		x
Energie	Port of Rotterdam (Havenbedrijf Rotterdam)		x
Energie	Port of Amsterdam		x
Energie	Port of Den Helder		x

Sector	Organisatie	Lid NZO	2 ^e ring NZO*
Natuur	Stichting de Noordzee	x	
Natuur	Natuur & Milieu	x	
Natuur	Wereld Natuurfonds/ Vogelbescherming (delen samen één zetel)	x	
Natuur	Natuurmonumenten		x
Natuur	Waddenvereniging		x
Natuur	De Groene 11		x
Natuur	Greenpeace		x
Natuur	Nederlandse Rifherstel Alliantie (NERA)		x
Visserij/voedsel	Producentenorganisatie Delta Zuid/ Nederlandse Vissersbond	x	
Visserij/voedsel	VisNed/PO Urk	x	
Visserij/voedsel	NetVISwerk	x	
Visserij/voedsel	Noordelijke Visserij Alliantie		x
Visserij/voedsel	Bestuurlijk Platform Visserij		x
Visserij/voedsel	Pelagic Fish Association		x
Visserij/voedsel	Visfederatie/Baarssen Fish Processing		x
Visserij/voedsel	North Sea Farmers		x
Visserij/voedsel	PO Mossel		x
Scheepvaart	Havenbedrijf Rotterdam namens de Branchevereniging Zeehavens	x	
Scheepvaart	Vereniging van Havenmeesters in Nederland	x	
Scheepvaart	Koninklijke Vereniging van Nederlandse Reders	x	
Scheepvaart	Recreatieve Zeevaart/ Watersportverbond		x
Scheepvaart	Nederland Maritiem Land		x
Scheepvaart	Marin		x

Sector	Organisatie	Lid NZO	2 ^e ring NZO*
Rijksoverheid	Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat	x	
Rijksoverheid	Ministerie van Economische Zaken en Klimaat	x	
Rijksoverheid	Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit	x	
Rijksoverheid	Ministerie van Defensie		x
Rijksoverheid	Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties		x
Rijksoverheid	Ministerie van Financiën		x
Rijksoverheid	Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (Cultureel Erfgoed)		x
Rijksoverheid	Rijkswaterstaat		x
Rijksoverheid	Kustwacht		x
Overheid	Kustprovincies		x
Internationaal	Buurlanden		
GWW	Marktpartijen in zandwinning		
Overheid	Kustgemeenten		
Luchtvaart	Helikopteroperators		

* ten tijde van publicatie van dit document is de inventarisatie van de leden van de 2^e ring van het NZO nog niet afgerond. Deze lijst kan dus nog wijzigen.

Bijlage B

Afkortingen

Afkorting	Betekenis
DBE	Programma Duurzame Blauwe Economie
EIPN	Energie Infrastructuur Plan Noordzee
GNSBI	Greater Northern Sea Basin Initiative
GW	GigaWatt
IMO	International Maritime Organisation
KRM	Kaderrichtlijn Maritieme Strategie
Minister van IenW	Minister van Infrastructuur en Waterstaat
Ministerie IenW	Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat
MS3	Mariene Strategie deel III
NOVI	Nationale Omgevingsvisie
NRD	Notitie reikwijdte en detailniveau
NWP	Nationaal Water Programma 2022-2027
NZA	Noordzeeakkoord
NZO	Noordzee-overleg
OW	Omgevingswet
PH	Partiële herziening (van het programma Noordzee 2022-2027)
PlanMER	Het plan-milieueffectrapport (het boekje)
Plan-mer	De plan-milieueffectrapportage (de procedure)
PNZ	Programma Noordzee 2022-2027
pVAWOZ	Programma Verbindingen Aanlanding Windenergie Op Zee
SN10	Schiffahrt Nordsee (nr. 10)

Colofon:

Datum: December 2023

Status: Definitief

Coördinatie: Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, Den Haag